

לְחַדֵּשׁ אֶת הַיִּשָּׁן וּלְקַדֵּשׁ אֶת הַחֲדָשׁ

...lechadésj et hajasjan oelekadésj et hechadasj...

...om het oude te vernieuwen en het vernieuwde te heiligen...

Rav Kook, de eerste opperrabbin van Israel

Sjabbat 2 januari 2010 / 16 tewel 5770

Sidra Wajechi, Beresjiet [Genesis] 47:28-50:26

Tanach blz. 101-108

Haftara: I Divree Hajamiem [Kronieken] 28:1-10, 29:10-20

Tanach blz. 1753-1754.

Vertaling: David Lilienthal

Voor het origineel zie

www.limmud.org/publications/tasteoflimmud/5769/Vayechi

WAJECHI

De sidra deze week vormt het laatste deel van het boek Beresjiet [Genesis]. Jaäkov is oud en zijn dood is nabij. Hij laat zijn zoons rondom zijn doodsbed komen om hen te "zegenen." Sommige zegeningen zijn in feite vervloekingen. De stijl is poëtisch – dit is in feite het eerste lange stuk poëzie in de Tora. Jaäkov overlijdt en Joseef en zijn broers hebben zich via een omweg volledig met elkaar verzoend. Wajechi eindigt met de dood van Joseef en de belofte om de beenderen van Joseef naar Israëel terug te brengen.

Wajechi – Jonathan Magonet

Rabbin professor Jonathan Magonet stond twintig jaar lang aan het hoofd van het Leo Baeck College te Londen, waar hij ook Tanach doceerde. Hij heeft de redactie gevoerd van de nieuwe sidoerim van de Engelse Reformbeweging en heeft naam gemaakt als wegbereider en leider van de Joods-Christelijke en de Joods-Christelijke-Moslim interfaith dialogen.

Onze sidra begint en eindigt met een sterfgeval. Aan het begin is het Jaäkov die overlijdt en aan het einde lezen we over het sterven van Joseef. Beiden roepen zij hun familieleden bij zich om ze hun laatste zegen of instructie te geven. Daarin kijken ze ook vooruit naar de tijd dat hun nageslacht zich zal vestigen in het land, dat God heeft beloofd te geven aan Avraham en de zijn nakomelingen.

Alles wat er gebeurt is in hun respectieve levens komt bij elkaar in dit brandpunt: de menselijke drama's die zich hebben voorgedaan, met zo vele hoogte- en dieptepunten, alle verdrietige en soms zelfs tragische belevenissen en de ontzettend sterke emoties van haat en vrees die zij hebben ervaren. Beiden duiden zij hun eigen, individuele leven in termen van een speciale bestemming, een levensdoel dat ze niet altijd hebben begrepen en waarvan zij soms zijn gevluht, maar dat altijd voelbaar aanwezig was.

Jaäkov hield op bijzondere wijze van Joseef. De tekst verklaart dit door te zeggen dat Joseef zijn 'ben zekoenim' was (Beresjiet 37:3). Deze uitdrukking wordt gewoonlijk vertaald met "de zoon van zijn oude dag." Deze vertaling zegt veel over de gevoelsmatige binding tussen vader en zoon, maar er zijn ook andere vertalingen mogelijk. 'Zakeen' betekent "oud", maar het is ook de term die wordt gebezigd om de "ouderen"aan te duiden in de betekenis van de

belangrijke stamhoofden in de latere Israëlitische maatschappij. Het is dus mogelijk dat Jaäkov al voorzag dat de jonge Joseef later een rol als leider zou gaan vervullen, misschien zelfs zijn opvolger worden als hoofd van de familie. In dezelfde pasoek (vers) waarin we lezen over Jaäkofs liefde voor Joseef wordt ons verteld dat de vader een "veelkleurig mantel" aan deze zoon gaf. Dat dit bovenkleed een teken van een speciale status was, ontging niemand en daarom is het niet verbazingwekkend dat we direct daarna lezen over Joseefs dromen en dat hij later over zijn broers zal heersen. Joseef begreep de bedoeling van zijn vader. Door de jas en de dromen "konden de broers Joseef wel vermoorden", maar Jaäkov "bleef nadenken over wat er gebeurd was" (37:11). Jaäkov had immers zelf ook belangrijke dromen gehad en moet in Joseefs dromen een bevestiging hebben gezien van zijn eigen intuïtieve gevoelens voor de jongen.

Tot het einde van zijn leven blijft Jaäkov een dubbelheid hebben in zijn karakter, die gemarkeerd wordt in de tekst doordat zijn beide namen afwisselend worden gebruikt. Welk naam op een gegeven moment gebezigd wordt, of het 'Jaäkov' is, het listige en lastige individu, of 'Israel', de drager van Gods zegen en bijzondere bestemming, zegt veelal iets over de situatie waarin hij zich bevindt. Het is dus niet per toeval dat het 'Israel' is die van Joseef houdt als zijn '*ben zekoenin*'. Het was 'Israel' die Joseef op weg stuurde om zijn broers te zoeken (37:13), maar zodra de vader van Joseefs vermoedelijke dood hoort en zijn hoge verwachtingen voor dit speciale kind in duigen ziet vallen, zakt hij weer terug in zijn 'Jaäkov'-karakter (37:34). Als Jaäkov beweegt tussen enerzijds het volgen van zijn bestemming als degene die met of voor God worstelt en anderzijds de tijden wanneer hij dit niet kan volhouden, blijven de namen waarmee hij aangeduid wordt, wisselen.

Joseef heeft slechts één naam; de naam die de Farao hem gaf wordt nooit verder genoemd. In onze sidra worden de dromen uit zijn vroege jeugd grotendeels verwezenlijkt als zijn broers na de dood van Jaäkov bij hem komen en zich voor hem neerbuigen en smeken om genade (50:18). Joseef vervult de leidersrol die zijn vader voor hem voorzag, maar blijft desondanks vooral de personage die de overgang van Beresjiet naar Sjemot (Exodus) en van de familiegeschiedenis naar het volk Israel markeert. Geen van de stammen zal later zijn naam dragen, alleen zullen zijn beenderen wel hun laatste rustplaats krijgen in het Beloofde Land.

Een andere invalshoek – Batya Elliott

HET BETEKENISVOLLE ANTWOORD VAN STILTE - rabbijn Avi Weiss

Wanneer Jaäkov zijn kinderen zegent, vertelt hij zijn oudste zoon Reoeveen dat zijn nakomelingen niet de dragers van het koningschap zullen worden, omdat hij zijn eerstgeboorterecht verloor toen hij het bed deelde met Bilha, een van zijn vaders vrouwen/dienstmeisjes (Beresjiets 49:4). Sjimon en Levi wacht een soortgelijke noodlot en hun zegen blijkt ook teleurstellend. Hun misdaad was dat zij de hele stad Sjechem verwoesten na de verkrachting van hun zuster Dina (49:5-7).

Opvallend is dat Jaäkov tijdens deze beide incidenten vrijwel geheel bleef zwijgen. Waarom stelde hij zich zo terughoudend op en gaf hij zijn mening niet in heldere taal totdat hij op sterven lag?

Misschien kan Jaäkofs benadering ons iets leren over taal. Enerzijds is het de gave van de spraak die ons uniek maakt. Rabbijn Jehoeda Halevi karakteriseert in zijn boek *De Kuzari* de mens als een *medabeer* (sprekend wezen). Spraak is de essentie van communicatie. Zo lang als bijvoorbeeld een stel met elkaars praten, al is het een venijnig gesprek, bestaat er een relatie tussen hen waaraan gewerkt kan worden. Maar als ze alleen zwijgen wachten serieuze moeilijkheden.

Anderzijds zijn er situaties waarin het beter is niets te zeggen, omdat anders een relatie stukgemaakt kan worden. We hebben een goed onderscheidingsvermogen nodig om aan te voelen wanneer het een goed moment is om iets wat ons veel pijn heeft veroorzaakt ter

sprake te brengen. Maar we hebben echte wijsheid nodig om te weten wanneer het beter is niets te zeggen en een dieper gevoel niet te onthullen.

Het is mogelijk dat Jaäkov niet sprak toen deze incidenten zich voordeden omdat hij bevreesd was dat wat hij ook zou zeggen, dit het einde zou kunnen betekenen van zijn relatie met zijn oudste kinderen. Maar jaren later, als de verhoudingen verstevigd waren en de kinderen heel wat ouder, was het juiste moment aangebroken waarop hij zijn mening voluit kon geven. Openheid kan je het best betrachten in een veilige omgeving en stilzwijgen kan soms een relatie bestendigen.